

VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA,
MARIBOR

DIPLOMSKO DELO
POSLOVANJE S TUJIMI ČEKI

Kandidatka: Helena Mohorko

Študentka izrednega študija

Številka indeksa: 11190260123

Program: Ekonomist

Mentorica: dr. Vlasta Črčinovič-Krofič

Maribor, februar 2014

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Helena Mohorko, številka indeksa 11190260123, sem avtorica diplomskega dela z naslovom Poslovanje s tujimi čeki,

ki, sem ga napisala pod mentorstvom dr. Vlaste Črčinovič-Krofič

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predložena diplomska naloga izključno rezultat mojega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli, kot moje lastne – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah; UL št. 16/2007; (v nadaljevanju ZASP), prekršek pa podleže tudi ukrepom VSŠ Academia skladno z njenimi pravili,
- skladno z 32. Členom ZASP dovoljujem VSŠ Academia objavo diplomske naloge na spletnem portalu šole.

V Mariboru, februar 2014

Podpis:

ZAHVALA

Iskrena hvala mentorici dr. Vlasti Črnčinovič-Krofič za nasvete pri zasnovi in izvedbi diplomske naloge.

Posebna zahvala gre tudi vodji Bebi Kokol ter

sinu Urošu in vsej družini, ki mi je stala ob strani, me spodbujala in mi pomagala.

POVZETEK

Zaposlena sem v eni izmed slovenskih bank v oddelku, kjer potekajo postopki unovčevanja čekov, ki jih prejmemo od naših komitentov na unovčenje. Ob prihodu na to delovno mesto pred štirimi leti me je presenetilo dejstvo, kako pogosto uporabljen plačilni instrument je ček. V času elektronskega poslovanja, skrajševanja časa izvršitve plačilnih nalogov in izvrševanja plačil v realnem času, bi pričakovala, da je ta instrument v izumiranju. Vendar sem v praksi videla, da je obseg teh poslov iz leta v leto nespremenjen. Zato sem v svoji diplomski nalogi želela predstaviti ta instrument ter njegovo uporabo, vključno z razlogi, zakaj je še vedno tako množično v uporabi. Trg plačilnih instrumentov je zelo širok in razvejan, možnosti za izbiro ustreznega načina plačila je veliko, vsaka stranka pa mora ugotoviti, kateri instrument je za njeno potrebo najbolj ustrezen. Za določen segment strank je ček pod določenimi pogoji prav gotovo še vedno najustreznejša izbira.

Ključne besede: ček, plačilni instrument, bančno nakazilo, remitent, trasant, trasat, vrednostni papir

SUMMARY

BUSINESS WITH FOREIGN CHECKS

I work in the cheque clearance department in one of the Slovenian banks where we handle cheques received from our clients. Coming to this working place I was surprised by the fact that cheques are still widely used as a payment instrument. In the time of electronic operations, when we face the shortening of payment execution time and execution of payments in real time I would expect that cheque use is minimizing. However, the volume of cheque business has remained the same through the years. That is why I want to present this instrument and its use in my thesis including the reasons for its mass use. The payment instruments' market is widely spread; there are lots of possibilities to choose among methods of payment. Each party should find out which instrument is optimal to satisfy its needs. For a certain type of bank clients and under certain conditions, the cheque is definitely the best choice.

Key words: cheque, pay instrument, bank transfer, remitter, drawer, drawee, value bill

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	8
1.1 Opredelitev obravnavane zadeve.....	8
1.2 Namen, cilji in osnovne trditve.....	8
1.3 Predpostavke in omejitve	8
1.4 Predvidene metode raziskovanja	8
2 ZGODOVINA ČEKOVNEGA POSLOVANJA.....	9
3 POJEM IN POMEN ČEKA	13
3.1 Bistvene in nebistvene sestavine čeka	14
3.2 Vrste čekov	18
3.2.1 <i>Po namenu opredelitve uporabnika.....</i>	<i>18</i>
3.2.2 <i>Čeki glede na namen.....</i>	<i>18</i>
4 ČEKOVNI POSTOPKI	24
4.1 Prepoznavanje čekov	25
4.1.1 <i>Privatni čeki.....</i>	<i>25</i>
4.1.2 <i>Bančni čeki</i>	<i>26</i>
4.2 Unovčevanje kopij in vračila čekov	27
4.3 Odkup in unovčevanje čekov v tujini	28
4.3.1 <i>Odkup čekov</i>	<i>28</i>
4.3.2 <i>Unovčevanje čekov</i>	<i>29</i>
5 PRIMERJAVA MED ČEKOM IN BANČNIM NAKAZILOM.....	33
5.1 Prednosti čeka v primerjavi z bančnim nakazilom.....	33
5.2 Slabosti čeka v primerjavi z bančnim nakazilom	33
5.3 Zakaj je čekovno poslovanje še vedno v uporabi.....	35
5.4 Ček se še vedno masovno uporablja.....	35
6 PRAKTIČNI PRIMER ČEKOVNEGA POSLOVANJA.....	37
6.1 Pokojninski ček iz Kanade	37
6.2 Osebni ček iz Francije	39
6.3 Osebni ček iz Velike Britanije.....	40
6.4 Zavrtnjen ček iz tujine:	42
6.5 Ponarejen ček.....	43
7 ZAKLJUČEK	45
8 UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI	47
8.1 Literatura	47
8.2 Viri.....	47
8.3 Internetni viri	47

KAZALO SLIK

Slika 1: Ček iz leta 1659.....	10
Slika 2: Ček iz leta 1820.....	11
Slika 3: Shematski prikaz unovčevanja čeka.....	13
Slika 4: Potovalni ček.....	22
Slika 5: Osebni ček.....	22
Slika 7: Privatni ček.....	26
Slika 8: Bančni ček.....	27
Slika 9: Pot pokojninskega čeka od izdajatelja do prejemnika	39
Slika 10: Pot čeka izdanega v Franciji.....	40
Slika 11: Pot čeka iz Velike Britanije.....	41
Slika 12: Pot zavrženega čeka iz ZDA.....	43

KAZALO TABEL

Tabela 1: Prikaz stroškov, ki jih ima naša stranka pri čeku ali prejemu nakazila v primeru različnih zneskov	34
Tabela 2: Obseg čekovnega poslovanja v naši banki xy	36
Tabela 3: Primerjava med opisanimi primeri čekov iz točk 6.1, 6.2 in 6.3.....	41

1 UVOD

1.1 Opredelitev obravnavane zadeve

V diplomskem delu bomo obravnavali bančno poslovanje s čeki. Opredelili bomo teoretične osnove pojma ček, zgodovino ter pravno ureditev, prikazali prednosti in slabosti čeka v primerjavi z bančnim nakazilom. Dalje bomo predstavili praktične primere postopkov pri čeku, od njegove izdaje pa vse do trenutka plačila. Poskusili bomo ugotoviti, zakaj je čekovno poslovanje kot tradicionalna oblika plačila, kljub sodobnim bančnim potem, še vedno v uporabi.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

V nalogi želimo prikazati ček kot tradicionalni plačilni instrument z vsemi svojimi slabostmi, saj se v času sodobnih bančnih poti le-ta še vedno masovno uporablja. Praksa banke, katere poslovanje obravnavamo, kaže, da je obseg čekovnega poslovanja nespremenjen v zadnjih letih in ne pada, kakor bi bilo pričakovati.

1.3 Predpostavke in omejitve

Izhajamo iz vsebine slovenske bančne prakse. Dokazi temeljijo na konkretnih podatkih o obsegu poslovanja s čeki v eni banki, saj zaradi poslovne skrivnosti drugi podatki niso na voljo. Na voljo so zgolj trditve in navedbe iz strokovne literature in publikacij, ki govorijo o tem, da obseg čekovnega poslovanja v slovenskem, evropskem in tudi svetovnem merilu v zadnjih letih ne pada. Obdelali bomo statistične podatke o številu čekov v zadnjih letih.

1.4 Predvidene metode raziskovanja

Vse raziskave temeljijo na slovenski bančni praksi in predvsem praksi obravnavane banke. Podatke in vsebino smo pridobili iz evidenc banke, ustno od kolegov z drugih bank, na izobraževanju o čeki pri ZBS.

2 ZGODOVINA ČEKOVNEGA POSLOVANJA

Ček izhaja iz prastarega bančnega sistema, v katerem so trgovci obravnavali naročila strank, ki so želela plačati določenim prejemnikom. Takšno naročilo je bil tako imenovani menjalni račun. Uporaba menjalnih računov je omogočala trgovcem, da so potovali brez večjih denarnih zalog (največkrat je bilo to zlato), da bi opravili nakup dobrin ali storitev. Tako je bila pot trgovcev varnejša in hitrejša.

Prvi zapisi uporabe čeka segajo v Prvi Perzijski Imperij, takrat se je po perzijsko imenoval »chek«. V Indiji je bil med leti 321 in 185 p. n. š. v uporabi komercialen inštrument, imenovan »adesha«. Adesha je bilo naročilo banki, ko so zapisano vsoto denarja želeli plačati tretji osebi. Ta način se predvsem ujema z definicijo menice, kot jo poznamo danes. Takšne inštrumente so še posebno uporabljali v času budizma. V velikih mestih so si trgovci izmenjevali kreditna pisma, veliko je bilo tudi zadolžnic.

Tudi Rimljani naj bi v 1. stoletju uporabljali zgodnejšo obliko čeka kot ga poznamo danes.

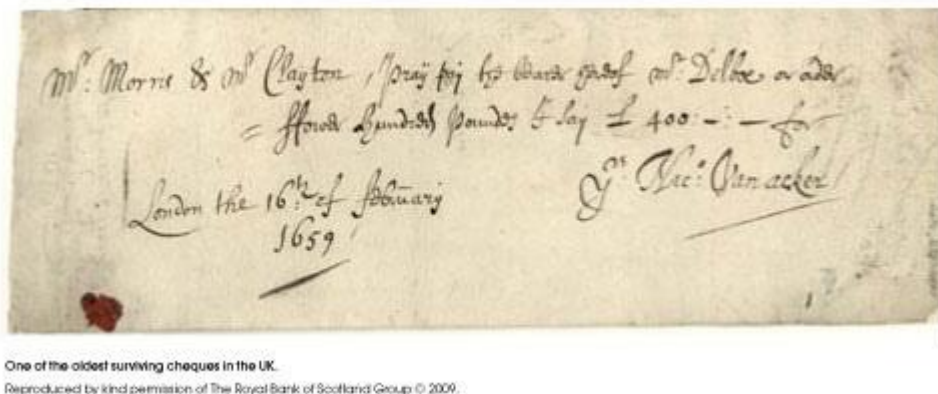
Muslimanski trgovci so uporabljali čeke oziroma »sistem sakk« vse od 9. stoletja v času vladavine Harun al-Rashida. Prenos papirnatega »sakka« je bil varnejša oblika prenosa denarja. Že v 9. stoletju je lahko trgovec prenašal denar iz ene v drugo državo le z unovčenjem »sakka« v banki druge države.

V Benetkah so v 13. stoletju izumili »menico« in jo uporabljali kot legalno listino, ki je omogočala trgovanje med državami, brez da bi trgovci s seboj prevažali velike količine zlata in srebra. Uporaba se je postopoma razširila na ostale Evropske države.

V zgodnjih letih 16. stoletja v Danski Republiki uvedejo tako imenovane »bančnike«, pri katerih so ljudje vlagali denar, da bi zaščitili velike vsote denarja. Bančniki so varčevali denar za določeno takso. Z različnimi taksami so bili bančniki med sabo konkurenčni, kar je privedlo do dodatne storitve bančnikov, kot je plačilo denarja tistemu, ki je imel napisano naročilo varčevalca, da se mu ta denar izplača. Kot dokazilo o plačilu so zadržali napisano naročilo. Tak način delovanja se je razširil na Anglijo in kasneje drugod.

V Angliji so se do 17. stoletja menice uporabljale kot domače plačilno sredstvo. Čeki, ki so bili poseben tip menice, so se začeli razvijati. V začetku so jih poimenovali »drawn notes«, saj je ček omogočal kupcu »risati« na sredstva, da imajo sredstva v banki in zahtevajo

takojšnje plačilo iz bančnega računa. Bankovci so bili napisani ročno in eden izmed prvih narisanih čekov, ki še vedno obstaja, je bil narisani 16. februarja 1659. Narisali so ga na Messrs Morris and Clayton, risarji in bankirji s sedežem v Londonu.

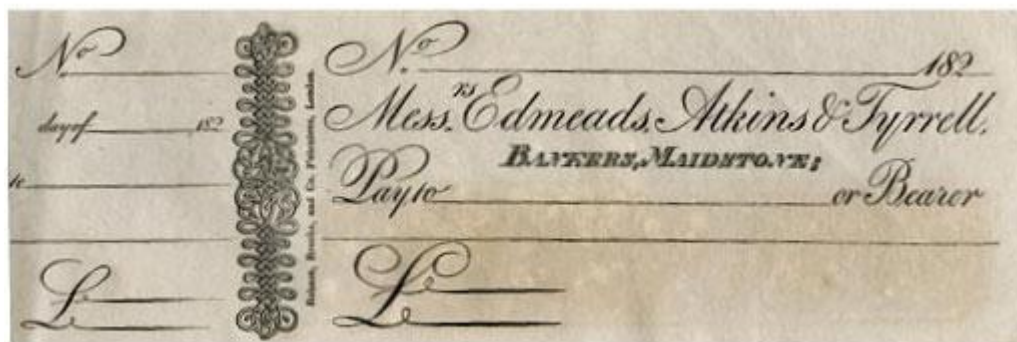
Slika 1: Ček iz leta 1659

Vir: http://cdn.ttgtmedia.com/rms/computerweekly/41750_old-check-1.jpg dne 11. 10. 2013

Londonska Banka je leta 1717 uvedla prvo pred-natisnjeno obliko čeka. Oblika je bila natisnjena na čekovni papir, da bi preprečili zlorabo. Kupci so ga morali prevzeti osebno, bančnik pa jim je izdal ček, ki je bil oštevilčen. Napisan ček so nato ponovno odnesli v banko za poravnavo. Bankovci so v Angliji v 18. stoletju nekoliko zamrli, kar je povečalo uporabo čekov.

Do leta 1770 so med bankami v Londonu potekale neformalne menjave čekov. Bančni referenti so obiskovali ostale banke, da bi menjali čeke. Pri menjavi so obdržali obračun salda do poravnave. Dnevno čekovno obračunavanje se je začelo okoli let 1770, ko so se bančni referenti srečali pri »The Five Bells«, gostilni na Ulici Lombard v Londonu, da bi medsebojno izmenjali čeke in poravnali saldo v denarju.

Poslovna Banka Škotske je leta 1811 kot prva banka prilagodila čeke kupcem. Na levo stran čeka je v navpični smeri natisnila ime imetnika računa. Leta 1830 je Londonska Banka uvedla čekovne knjige s 50, 100 in 200 obrazci in duplikati, ki so bili vezani ali sešiti. Takšne čekovne knjižice so postale skupni format za izdajanje čekov bančnim uporabnikom.

Example of an early cheque from the 1820s, with scrollwork between cheque and counterfoil.
© Cheque & Credit Clearing Company 2009

Slika 2: Ček iz leta 1820

Vir: http://cdn.ttgtmedia.com/rms/computerweekly/41751_old-cheque-2.jpg dne 11. 10. 2013

Proti koncu 19. stoletja je veliko držav formaliziralo zakone glede čekovnega poslovanja in samih čekov. Leta 1882 je Velika Britanija sprejela Zakon o menicah, Indija je leto poprej sprejela Zakon o prehodnih listinah, ki je prav tako kot Britanski zakon zajemal čeke.

Leta 1956 je angleški ček vseboval rdečo oznako bančnega referenta, ki je potrjevala podpis, služben pečat dveh penijev in ročno narejene luknje kot preklic. To je tako imenovan »preklican ček«, ki ni omogočal prenosa sredstev na drug račun.

Na Ženevski konvenciji leta 1931 je bil podan predlog o enotnem čeku, ki bi omogočal lažjo mednarodno uporabo čekov s primerno spremenjenim Zakonom, ki vključuje čeke. Veliko Evropskih in Južno Ameriških držav ter Japonska se je konvenciji pridružilo, vendar pa se niso pridružile države ZDA ter države članice Britanske skupnosti narodov, kar je povzročilo veliko težav pri uporabi čeka med državami, saj ni bilo mogoče določiti enotnega čeka.

Leta 1959 je bil v ZDA za uporabo čekov sprejet in patentiran standard za strojno branje čekov. Ta standard je omogočil izdelavo prvega avtomatskega bralnega/sortirnega avtomata za pregledovanje čekov. Z večanjem avtomatizacije so se drastično spremenili postopki obdelave čeka. Uporaba čeka se je večala in tako je v poznem 20. stoletju ček postal najbolj popularna nadenarna metoda plačevanja, letno so beležili bilijonske obdelave čekov. Veliko držav je doseglo vrhunec čekovnega poslovanja v poznih letih 1980 in začetku 1990, nato je elektronsko plačevanje postajalo bolj popularno, uporaba čekov pa je upadla.

Leta 1969 se je v marsikateri državi uvedla kartica jamstva za ček, ki je trgovcu potrjevala, da bo ček izpolnjen, ko je bil uporabljen na samem prodajnem mestu. Kupec je tako podpisal ček pred prodajalcem (prejemnikom čeka), ki je nato preveril enakost podpisa na zadnji strani jamstvene kartice, prav tako je prepisal številko jamstvene kartice na zadnjo stran čeka. Takšne kartice so bile sčasoma ukinjene in zamenjane z debetnimi karticam, ki so se začele pojavljati v sredini leta 1990.

Od sredine 90-ih let prejšnjega stoletja je veliko držav sprejelo zakon, da bi omogočili skrajšanje časa izdaje čeka, v katerem je fizični ček spremenjen v elektronsko obliko za posredovanje čeka drugi banki ali kliringu. Takšen način je izločil nerodne fizične predstavitve in prihranil ogromno časa in stroškov v procesu. Izdajatelj čeka tako pri svoji banki naroči, naj njegova banka posreduje elektronsko obliko čeka banki upravičenca čeka, kjer se ček nato fizično izstavi in izroči upravičencu (<http://en.wikipedia.org/wiki/Cheque> dne 11.10.2013).

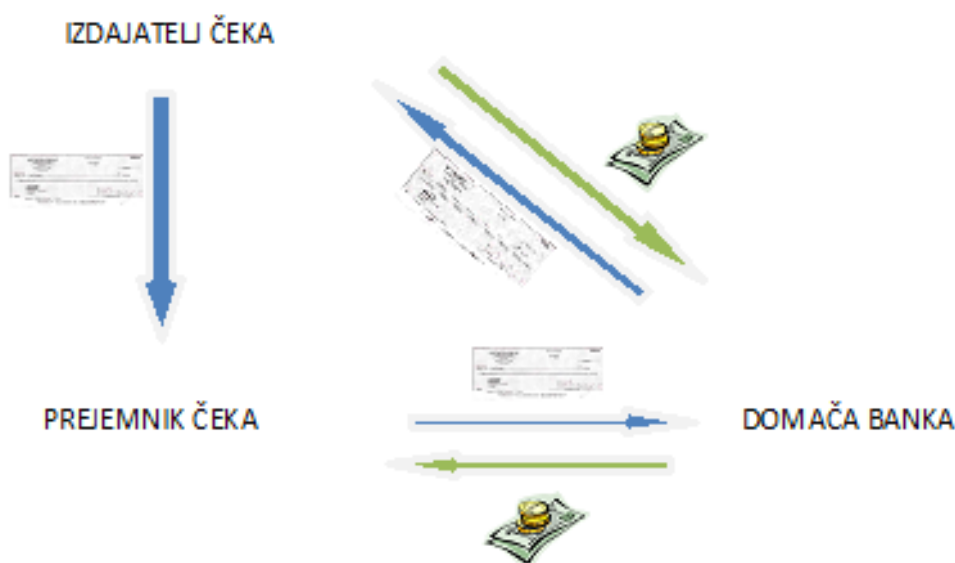
3 POJEM IN POMEN ČEKA

V prejšnjem poglavju smo spoznali nastanek in razvoj čeka skozi čas. V tem poglavju si bomo natančneje pogledali: kaj je ček danes, zakaj in kje se uporablja, kakšen pomen ima ček za bančno poslovanje. V nadaljevanju si bomo ogledali tudi sestavine čeka in vrste čekov.

Obstaja več definicij čeka, ena izmed njih pravi takole: »Ček je napisan vrednostni papir, ki vsebuje brezpogojni nalog, je naslovljen na banko, podpisan s strani osebe, ki ima na bančnem računu denar in zahteva od banke plačilo določenega zneska denarja določeni osebi, osebam ali imetniku vrednostnega papirja.« (Akrani, 2011)

Razlaga, zakaj obstaja več definicij čekov, je v pravu, saj obstajajo nekatere razlike v zakonodaji čekov med posameznimi državami.

Kljub temu so definicije v osnovi enake; ček je torej vrednostni papir, kjer oseba, poimenovana trasant, daje brezpogojni nalog drugi osebi, imenovani trasat, da iz njegovega kritja izplača, na vpogled imetniku čeka, imenovanega remitent, ali prinosniku, določeno vsoto denarja v določenem kraju.

Slika 3: Shematski prikaz unovčevanja čeka

Vir: Lasten prikaz

»Ček je zelo podoben menici, njuna bistvena razlika je ta, da je menica kreditno sredstvo, ček pa se v prvi vrsti uporablja kot plačilno sredstvo – plačilni inštrument tako v notranjem kot v zunanjetrgovinskem prometu.

S čekom se opravlja brezgotovinski plačilni promet, kar ima velik pomen v prometu blaga in storitev. Ček nadomešča kroženje gotovine ter pocenjuje denarni promet. Čekovno poslovanje je varnejše za osebo, ki s čekom plačuje, saj je zaščita pri kraji ali izgubi čeka mnogo večja kot pri gotovini, prav tako je enostavnejše kot gotovinsko plačilo. V mednarodnem poslovanju ček s svojimi ugodnostmi pride še bolj v veljavo, saj omogoča boljši prenos sredstev med državami.

Ček se po večini uporablja v vseh razvitejših državah z razvitim gospodarstvom. Najbolj razširjen je v ZDA in Kanadi, veliko vlogo ima tudi v Veliki Britaniji. V ZDA je poleg gotovinskega plačevanja ček najpomembnejši plačilni inštrument.

Ček izhaja iz besede »to check«, ki pa ima v prevodu več pomenov, in sicer pomeni preveriti, pridržati, kontrolirati. Že iz same besede »to check« tako vidimo, da je oseba, ki ček plača, primorana ugotoviti ali je oseba, ki je ček izdala, zagotovila kritje za izplačilo čeka, še preden je plačnik dal nalog za izplačilo čeka.« (Ivanjko, 1993, 221, 222)

3.1 Bistvene in nebistvene sestavine čeka

»Poslovanje s čekom ureja Zakon o čeku (Zakon o čeku /ZC/ Uradni list FLRJ, št. 105/1946). V zakonu so samo izrecno našteje bistvene sestavine čeka. Naš zakon opredeljuje šest bistvenih sestavin čeka kot vrednostnega papirja:

- Označba čeka, ki mora biti napisana v samem besedilu listine
 - Ta zahteva je predpisana zato, da imetnik točno ve, za katero vrsto vrednostnega papirja gre in da se zanj uporabljajo predpisi čekovnega prava. Ameriški in angleški čeki ne vsebujejo vedno izraza »Cheque«, ker po predpisih teh držav to ni bistvena sestavina čeka.
- Nepogojno nakazilo
 - Zmeraj se nanaša na znesek denarja in ni nikoli pogojeno s pogodbo ali katerim drugačnim poslom. Je točno določen znesek, ki je lahko napisan z besedo ali številko, v kolikor gre za več zneskov na enem čeku, velja tisti napisan z besedo. Določena mora biti tudi valuta, če je ni, je privzeta valuta tista, ki je z zakonom določena valuta v državi, kjer se nahaja kraj plačila. Gre za terjatev plačila, pri kateri se ne more prenašati drugo blago, storitev, vrednostni papir,... ampak je

terjatev zgolj denarna. Izplačilo je odvisno od kritja oz. solventnosti trasata, obstaja pa tudi možnost, da trasant izdani ček prekliče. Čeke brez valute velikokrat vidimo na kanadskih čekih. Po našem Zakonu o čeku, mora kritje obstajati v trenutku izstavitve čeka, prav tako npr. v Nemčiji, Franciji, Italiji ... Po anglo-ameriškem sistemu mora biti ček krit ob predložitvi v izplačilo.

- Ime tistega, ki naj plača – trasat
 - Trasat je po 2. členu Zakona o čeku v naši državi lahko le banka. Tudi vsi mednarodni čeki, ki so trasirani v Slovenijo, morajo biti trasirani na banko. Trasati so lahko samo banke, saj s tem zagotovijo večjo varnost in hitrost izplačila, transfer sredstev je lažji, preprečujejo zlorabe. S tem, ko je trasat lahko le banka, se banki omogoči večja koncentracija sredstev pri banki. Trasat ni čekovni dolžnik in banka trasat lahko zavrne nekriti ček.
- Kraj, kjer je treba plačati
 - Na vsakem čeku je potrebna navedba kraja plačila. 3. člen Zakona o čeku govori, da če ni posebne navedbe kraja čeka, je dovoljeno, da se za kraj plačila upošteva kraj, ki je naveden poleg trasatovega imena. Navedba kraja je posebej pomembna pri mednarodnem plačilnem prometu, saj se po navedenem kraju odloča, katero sodišče je pristojno za obravnavo morebitnega spora, katera zakonodaja velja za ček in podobno. V anglo-ameriškem sistemu kraj plačila ni bistveni element čeka.
- Dan in kraj izdaje čeka
 - Zelo pomemben element čeka je datum izstavitve. Od datuma izstavitve čeka se štejejo roki za prezentacijo čeka v plačilo in rok veljavnosti čeka. Če na čeku ni datuma, potem to ni ček. Ček mora vsebovati tudi kraj izstavitve, izjemoma pa je dovoljeno, če kraja ni, da se za kraj upošteva kraj, ki je naveden poleg trasatovega imena.
- Navedbo izdajatelja čeka – trasant
 - Trasant je fizična ali pravna oseba in se mora na ček podpisati. To je edini podpis, ki je potreben za veljavnost čeka. Takoj, ko je ček podpisan, trasant postane dolžnik po čeku in se dolžniške vloge ne more znebiti. Podpis trasanta je bistven element čeka v vseh čekovnih sistemih, tako v našem kot v anglo-ameriškem. Medtem ko Ženevska konvencija zahteva, da je ček lastnoročno podpisan, omogoča anglo-ameriški sistem podpisovanje s parafo, simbolom, odtisnjenim

podpisom itd. Po naši zakonodaji lahko izda ček vsaka poslovno sposobna oseba. Trasant in remitent sta lahko tudi ista oseba. V tem primeru trasant izda nalog svoji banki trasantu, da njemu kot remitentu izplača določena sredstva v breme njegovega kritja. (npr. na tak način smo dvigovali gotovino iz svojega transakcijskega računa).« (Kus, 2004, 9–11)

Pogledali smo si bistvene sestavine čeka; kot lahko vidimo se pojavljajo razlike med anglo-ameriškim in evropskim čekovnim sistemom.

»Na čeku so še ostali podatki, ki niso bistveni za veljavo čeka, torej je tudi brez teh sestavin ček še vedno veljaven. Imenujemo jih »klavzule pri čeku«. Teh sestavin je kar nekaj, zato bomo opisali le najpomembnejše.

- Klavzula po nalogu
 - Klavzula po nalogu (to the order of) označuje, da je ček prenosljiv po nalogu remitenta, vendar pa v skladu s 7. členom Zakona o čeku ta klavzula ni nujno potrebna, saj 7. člen navaja, da je že ček orderski papir, ki se lahko prenaša tudi brez klavzule po nalogu. Pri tem je ček, izstavljen na prinosnika, izjema, vendar se prenaša le z izročitvijo. Takšno rešitev predvidevata Ženevska konvencija in angleški Bill of Exchange Act. Ameriški Uniform Commercial Code pa zahteva, da se ček lahko prenaša le z omejeno klavzulo.
- Rekta klavzula
 - Rekta klavzula ali klavzula »ne po nalogu« je ravno nasprotje klavzule po nalogu. Z rekto klavzulo se prepoveduje prenos čeka. Zapiše se z besedami, »ne po nalogu«, klavzula se lahko vnese takoj ob izstavitvi čeka, pri čemer se remitent ne more prenašati na drugo osebo, lahko pa se vnese kasneje in s tem imetnik prepove nadaljnji prenos čeka.
- Klavzula »brez obveznosti«
 - Obveze za izplačilo čeka se lahko čekovni dolžnik reši s klavzulo »brez obveznosti«, zapiše se na hrbtno stran čeka, saj se uporablja le pri indosiranju. Po Zakonu o čeku te klavzule ne more uporabljati trasant, ker ima v vsakem primeru obveznost za izplačilo čeka.

- Klavzula o efektivnosti.
 - Klavzula o efektivnosti ima pomen le v mednarodnem prometu in sicer gre za klavzulo, ki odreja valuto, v kateri se mora izvršiti plačilo čekovnega zneska. Pri tem velja splošno pravilo, ki pravi, da je čekovni znesek lahko izražen v valuti, ki ni zakonsko plačilno sredstvo v kraju izplačila čeka, ampak se izplačilo izvrši v domači valuti po tečaju, ki velja na dan plačila.
- Klavzula o deviznem tečaju
 - Prav tako kot klavzula o efektivnosti se tudi ta klavzula izvršuje le v mednarodnem prometu. Ker ni moč vedeti, kakšen bo tečaj na dan izplačila, se s to klavzulo določi višina tečaja. Višina se lahko določi tudi na način, da se bo na dan plačila uporabljal tečaj izplačilne banke.
- Klavzula za obračun
 - Uporablja se kar pogosto, z njo trasat in tudi imetnik čeka prepove, da bi se vrednost čeka izplačala v gotovini. Vpiše se na lice čeka, običajno z besedami »samo za obračun« ali s katerim drugim izrazom, ki pomeni isto. Klavzule ni mogoče brisati. S takim čekom se opravi le prenos plačila iz trasantovega dobroimetja na račun imetnika čeka. Klavzula se lahko izrazi tudi z dvema vzporednima črtama iz spodnjega levega kota v zgornji desni kot. Pri tem ločimo splošni prečrtaj in posebni prečrtaj. Pri posebnem prečrtanju je med črtama napisano ime banke, preko katere se ček plača. Pri splošnem lahko imetnik čeka predloži ček katerikoli banki, ki opravi brezgotovinski prenos sredstev na njegov račun, prav tako je mogoče iz splošnega spremeniti v posebnega, obratno pa to ne gre.
- Druge klavzule:
 - Klavzula o številu čeka
 - Klavzula o številki čeka
 - Obstajajo pa klavzule, ki niso dovoljene na čekih:
 - Obrestna klavzula
 - Klavzula o dospelosti
 - Klavzula o akceptiranju.« (Kus, 2004, 13–15)

3.2 Vrste čekov

Čeke ločimo po dveh kriterijih:

- po načinu opredelitve uporabnika,
- glede na namen samega čeka.

3.2.1 Po namenu opredelitve uporabnika

- **»Ček na ime** – remitent se določa po imenu. Na čeku je izrecno navedeno ime remitenta. Remitent je lahko vsaka fizična ali pravna oseba, ki ima aktivno čekovno sposobnost.
- **Ček po nalogu** - vsebuje klavzulo »plačajte po nalogu«. Takšnih čekov je v praksi največ.
- **Ček na prinositelja** – vsebuje klavzulo »plačajte prinositelju«. Ček se izplača vsaki osebi, ki ga prinese v izplačilo. Pomanjkljivost tega čeka je, da nosi s seboj velik rizik kraje ali izgube.
- **Alternativni ček** – vsebuje ime remitenta in klavzulo »prinosniku/prinositelju«. Po naši zakonodaji takšen ček šteje za ček na prinositelja.
- **Lastni trasirani ček** –tak ček je pri nas dovoljen samo, če se ček glasi na ime ali po nalogu.
- **Trasirani ček po lastnem nalogu** – trasant je hkrati remitent. Trasant da nepogojno nakazilo trasatu, da plača določeno vsoto denarja samemu trasantu ali pa po njegovem nalogu.« (Kus, 2004, 16, 17)

3.2.2 Čeki glede na namen

- **»Izplačilni ček**
 - trasant izda nalog trasatu, da izplača iz njegovega dobro imetja določeno vsoto.
- **Obračunski ček**
 - uporablja se pri brezgotovinskem plačilu, kjer se daje nalog banki – trasatu, da v korist imetnika prenese na njegov račun določen znesek.

- **Barirani ček**
 - tak ček ima na licu dve diagonalni črti. Uporablja se pri brezgotovinskem plačilu. Plačilo se lahko opravi le preko bank. Gre za knjigovodski prenos sredstev.
- **Potovalni ček**
 - Traveller's Cheque. Izdajajao ga banke in potovalne agencije na že tiskane apoene.
- **Limitirani ček**
 - pri takšnem čeku banka že vnaprej določi višino zneska čeka.
- **Akceptirani čeki**
 - vsebujejo podpis trasata. Tak ček nosi večjo gotovost, da bo plačan, še posebej, če je trasat poznana svetovna banka.
- **Cirkularni ček**
 - banka izda ček svoji stranki s pooblastilom, da ga lahko unovči pri katerikoli njeni podružnici ali pri njenih korespondentih.
- **Dokumentarni ček**
 - plačilo tega čeka je vezano na predložitev določenih dokumentov (tovorni list ipd.), ki jih mora remitent predložiti trasantu, da z njimi dokaže, da je izpolnil svoje obveznosti do trasanta. V tem čeku so označeni dokumenti, ki morajo biti predloženi ob plačilu.
- **Certificirani ček**
 - vsebuje klavzulo, s katero se potrjuje, da ima izdajatelj čeka zagotovljeno kritje za izplačilo čeka pri trasatu in da banka jamči za njegovo izplačilo.
- **Vizirani ček**
 - podoben je certificiranemu čeku, le da vsebuje klavzulo, s katero banka potrjuje, da je ček imel kritje v času njegove izdaje, vendar ne odgovarja za njegovo izplačilo.
- **Loro ček**
 - izraz se uporablja v mednarodni bančni praksi za čeke izstavljene v tujini in plačljive pri domačih ali tujih bankah.
- **Nostro ček**
 - to je ček, ki ga je izdala domača banka in je trasiran na tujo banko.

- **Bančni ček**

- je ček, ki ga izstavijo banke – trasant, in ga trasirajo na drugo banko.« (Kus, 2004, 17, 18)

V nadaljevanju si oglejmo še nekatere bistvene značilnosti za pomembnejše čeke.

Loro čeki

»Za loro ček šteje vsak ček, ki ga je izstavila tuja fizična ali pravna oseba. Čeki so izstavljeni v korist fizične ali pravne osebe rezidenta ali nerezidenta. S takšnimi čeki tuja podjetja in tuje osebe plačujejo predvsem slovenskim podjetjem in osebam določeno blago ali storitve ali pa jim tuje osebe nakazujejo denar iz različnih razlogov (darilo, pomoč ...).« (Kus, 2004, 23)

Loro čeke delimo na:

- **Bančni čeki**

- »Pri bančnih čekih se v vlogi trasanta vedno pojavlja banka. Banka se na takšnih čekih pojavi tudi kot trasat. Bančne čeke izstavljajo banke za račun svojih komitentov in je kritje zagotovljeno že ob izstavitvi čeka. Na čeku je vedno navedeno ime remitenta. Pri takšnih čekih banka izstavitve čeka garantira za izplačilo, zato tudi nudijo največjo možno varnost plačila. V praksi delimo bančne čeke na nostro in loro čeke. Nostro čeke izdajamo v naši državi in so plačljivi v tujini.« (Kus, 2004, 23, 24)

- **Loro bančni čeki**

- »To so za nas čeki, ki jih izstavijo tuje banke in jih trasirajo na drugo banko in so plačljivi doma ali v tujini. Lahko glasijo na Evre ali na tujo valuto (USD, CHF...). To dejansko pomeni, da pri čekih, izstavljenih s strani korespondentih bank, lahko ugotovimo pristnost čeka, kar nam daje gotovost, da bo ček tudi resnično plačan.« (Kus, 2004, 24)

- **Money Order**

- »Posebna oblika čeka je še tako imenovani »Money Order«. To je vrsta poštnih nakaznic, ki pa je po svoji vsebini ček.« (Kus, 2004, 24)

- **Potovalni čeki**

- »Potovalni čeki so mednarodno priznано plačilno sredstvo z mnogoletno tradicijo. Zato v mednarodnem plačilnem prometu tudi zavzemajo posebno mesto, saj predstavljajo posebno vrsto čekov.
- S temi čeki je imetnikom omogočeno izplačilo gotovine ali plačilo določenega blaga in storitev. Čeki so izstavljeni v različnih valutah in apoenih, tiskani na papirju, ki vsebuje podobne zaščitne elemente kot papir za bankovce. Uporaba potovalnega čeka v mednarodnem turističnem prometu je varnejša od uporabe gotovine.
- Poslovanje s potovalnimi čeki je za imetnika zelo enostavno, zato so ti čeki priljubljeno plačilno sredstvo predvsem v izven evropskih državah. Razen že omenjenih zaščitnih elementov čeka, je dodaten zaščitni element tudi lastnoročni podpis kupca, ki prvič podpiše potovalni ček ob nakupu in drugič ob unovčenju čeka pred bančnim uslužbencem. Podpisa morata biti identična.
- Potrdilo o nakupu čekov mora imetnik čekov vedno nositi s seboj ločeno od samih čekovnih blanketov. Veljavnost čeka je neomejena.
- V bankah in menjalnicah je mogoče potovalne čeke zamenjati le v lokalno valuto.
- Potovalni čeki so varnejši od katerega koli drugega plačilnega instrumenta, saj izdajatelj, v primeru kraje ali izgube, oškodovancu nadomesti izgubljene ali ukradene potovalne čeke z novimi, če jih je le-ta uporabljal v skladu z navodili. Pooblašene institucije, ki izdajajo potovalne čeke, imajo organizirano mednarodno servisno službo za enostavno in hitro nadomestilo ukradenih ali izgubljenih čekov, ki posluje 24 ur na dan celo leto. V bančni praksi se je izkazalo, da ti čeki predstavljajo prvovrsten plačilni instrument in se običajno odkupujejo brez omejitev.« (Kus, 2004, 25–29)

Slika 4: Potovalni ček

Vir: <http://fotoutrip.com/2007/09/23/%C2%BBjest-mam-povn-kufr-kesa%C2%AB-oz-kako-z-denarjem-na-potovanju/> dne 11. 10. 2013

- **Osební čeki**

- »Ti čeki so izstavljeni s strani tuje pravne ali fizične osebe, ne glede na kraj plačila, v korist domače pravne ali fizične osebe. Tudi pri teh čekih so izdajatelji banke. Čeki so lahko izdani na blanketih prvovrstnih svetovnih bank in nepoučenega lahko zavedejo z mislijo, da gre za bančni ček.
- Osební čeki so izstavljeni s strani tujcev in ne predstavljajo garancije plačila kot bančni čeki, zato jih praviloma prevzamemo z eno od oblik unovčenja. Banka lahko skladno s poslovno politiko takšen ček odkupi. Za odkup privatnega čeka je seveda potrebno preverjanje bonitete trasanta in remitenta. Remitent mora zagotoviti banki trdno jamstvo, v koliko bi plačilo takšnega čeka bilo zavrnjeno.« (Kus, 2004, 30, 31)

Slika 5: Osební ček

Vir: <http://globaldomainsinternationaltips.com/gdi-cheque/> dne 11. 10. 2013

- **Pokojninski čeki**

- »Pokojninske čeke prav tako štejemo med bančne čeke, ki jih na podlagi meddržavnih sporazumov izdajajo tuje banke ali pokojninski skladi.
- Poslovne banke imajo lahko sklenjene dogovore s posameznimi tujimi institucijami, ki izdajajo pokojninske čeke v korist slovenskih upravičencev do tujih pokojnin.« (Kus, 2004, 31, 32)

4 ČEKOVNI POSTOPKI

»Pojem čekovni postopek lahko pomeni:

- **izstavitev čeka**

Ček je izdan tisti trenutek, ko ga izdajatelj podpiše in preda uporabniku. V trenutku izstavitve mora ček po našem zakonu biti pokrit.

- **prezentacija čeka v plačilo**

Ček je listina, ki je plačljiva na vpogled. Ček se mora unovčiti v določenem roku, ki je odvisen od kraja izstavitve in kraja plačila. Ček se lahko unovči istega dne kot je bil izdan. Ženevska konvencija določa naslednje roke:

- 8 dni, če je ček izdan in plačljiv v isti državi,
- 20 dni, če je ček izdan v eni, plačljiv pa v drugi državi.

Na ta način imajo roke urejene še v Franciji, Italiji, Belgiji, Španiji itd.

Anglo-ameriški sistem nima določenega fiksne roka ,temveč določbo, da se morajo čeki unovčevati v »razumnem roku« od trenutka izdaje. Razumni rok je opredeljen kot 30 dni, a je v praksi odvisno od gospodarskih običajev in drugih pogojev vsakega posameznega primera posebej. V mednarodni čekovni praksi govorimo o roku 2–6 mesecev.

- **preklic čeka**

Razlogov za preklic čeka je več: izguba čeka, kraja čeka, ni kritja itd. Po našem zakonu lahko ček prekliče vsak, ki mu je potekel rok za prezentacijo. Po anglo-ameriškem zakonu se lahko prekliče vsak ček, ki ga banka še ni plačala.

- **avaliranje čeka**

Avaliranje čeka je čekovno-pravni postopek, ki vsebuje dejstvo, da neka oseba jamči za izplačilo čeka. Izraža se z besedami »per aval«, »kot porok«, »jamčim za plačilo« ali s

podobnimi izrazi. Aval se zapiše na licu čeka, redkeje na hrbtni strani in s svojim podpisom jamči, da bo znesek na čeku izplačan v celoti.

- **prenos čeka**

Ček se prenaša na prinosnika z izročitvijo, ček na ime ali po odredbi pa se prenaša z indosamentom. V praksi je prvi indosament vedno remitent. Če je remitent fizična oseba, se vpričo bančnega delavca podpiše na hrbtno stran čeka. Izjema so potovalni čeki, kjer se imetnik podpiše na sprednji strani čeka. Pravna oseba odtisne žig na hrbtni strani čeka, podpišejo pa ga pooblašcene osebe.

Drugi indosament je banka, ki je ček prevzela na odkup ali na unovčenje. Enota, ki je ček prevzela, doda svoj žig s podpisi pooblaščenih oseb.

- **amortizacija čeka**

Uničen ali izgubljen ček se amortizira. Amortizacija čeka je postopek, v katerem se določen ček razglasi za neveljaven v posebnem zunaj sodnem postopku.« (Falatov, 1997, 93–96)

4.1 Prepoznavanje čekov

»Pod pojmom prepoznavanje čeka gre za ugotavljanje vrste čeka, ki smo ga dobili v obdelavo. Zanima nas ali imamo pred seboj privatni ali bančni ček. Vrsto čeka opredelimo glede na to, kdo je trasant. Trasant je fizična ali pravna oseba, ki je izdajatelj čeka in ob enem čekovni dolжник, ki se mora na ček podpisati. To je edini podpis, ki je potreben za veljavnost čeka.« (Kus, 2004, 38)

4.1.1 Privatni čeki

»Privatni čeki so izstavljeni s strani tuje pravne ali fizične osebe (trasant), ne glede na kraj plačila v korist domače pravne ali fizične osebe. Trasati so tudi pri teh čekih banke. Večkrat so izstavljeni na blanketih bank, zato nas lahko to zavede, da gre za bančni ček. Privatni čeki s strani tujcev prinašajo s seboj večjo tveganje kot bančni čeki. Takih čekov ne izplačamo takoj, temveč jih vzamemo v inkaso, kar pomeni, da čeka ne izplačamo preden ne dobimo kritja.« (Kus, 2004, 31)

čeki bank izstavitve čeka garantira za izplačilo, zato tudi nudijo največjo možno varnost plačila.

Slika 7: Bančni ček

Vir: <https://encrypted-tbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQuXZBFoSubKn6bmVrQzav-YtXtFSbFfL2ZUm2IE5QbZAgs-ok7> dne 12. 12. 2013

Pooblaščen podpis banketrasanta so označeni z izrazi: ime banke; for, pour, to: ime banke; authorised signatures; eden ali dva podpisnika.

Banka trasat je označena kot pri privatnem čeku.

4.2 Unovčevanje kopij in vračila čekov

Pri pošiljanju čekov v tujino se lahko zgodi marsikaj nepredvidenega, tako na primer tudi to, da ček ne prispe na cilj. Lahko se izgubi na poti ali se pomotoma uniči.

Zaradi minimiziranja stroškov banka čeke tujim bankam pošilja s priporočeno pošto pošiljko in ne s kurirsko, ki je načeloma najbolj varna, vendar bistveno dražja od priporočene pošte. V praksi se dogaja, da se priporočena pošiljka včasih izgubi oz. ne prispe na mesto v banki, kjer se obdelujejo čeki. V takšnih primerih se je v mednarodni bančni praksi uveljavil poseben postopek, ki omogoča unovčenje čeka kljub izgubi originala. Izplačilne banke so načeloma vedno pripravljene izplačati ček tudi na osnovi poslane fotokopije čeka, vendar za to potrebujejo določeno jamstvo. Izplačilna banka je namreč izpostavljena tveganju, da se v primeru izplačila na osnovi fotokopije naknadno pojavi nekdo še z originalnim čekom in ponovno zahteva njegovo izplačilo. Da bi se izognila takšnemu oškodovanju, zahteva od banke pošiljateljice posebno izjavo oz. »Indemnity letter«. S to izjavo se banka pošiljateljica zavezuje, da v kolikor bi se originalni čeki našli, le-teh ne bo ponovno unovčevala, oz. izplačilni banki jamči povračilo kakršnekoli škode, ki bi ji nastala zaradi naknadnega unovčenja originalnega čeka. V navedenem primeru torej izplačilni banki pošljemo izjavo,

spremní dopis in fotokopijo čeka, na podlagi česar nam tuja banka pošlje kritje. Zaradi hitrejše obdelave se s tujo banko največkrat dogovorimo, da si potrebne dokumente pošljemo preko fax-a ali jih skeniramo in jih pošljemo po e-pošti.

Do vračila čeka iz tujine pa največkrat pride zato, ker na računu izdajatelja čeka ni sredstev. Dogaja se tudi to, da je pot in čas unovčenja čeka zelo dolga, upravičenec iz čeka zaradi kakršnihkoli razlogov sredstva potrebuje čim prej, zato se z izdajateljem čeka dogovori, da mu sredstva nakaže direktno na račun, svoj predhodno izdani ček pa prekliče. Takšen ček nam tuja banka vrne kot neplačan.

Zgodi se tudi, da se čekovne pošiljke izgubijo v procesu prenosa med strankami (tj. izdajateljem in upravičencem čeka), zato je nujno, da si stranke v tem poslu zagotovijo fotokopije čekov. V tem primeru poskušamo unovčiti fotokopije originalnih čekov po predhodno opisanem načinu.

Čeke, ki se neplačani vrnejo z dopisom in opisom razloga vračila iz tujine, vrnemo v poslovalnico banke, kjer so bili čeki predloženi. Razlogi vračil so različni, v praksi pa je najpogostejši razlog ta, da na računu trasanta ni dovolj sredstev.

4.3 Odkup in unovčevanje čekov v tujini

4.3.1 Odkup čekov

»Pod pojmom odkup čeka razumemo takojšnje izplačilo tujih čekov, ki ga izvršujejo domače pooblašene banke. Izplačilo se izvrši v gotovini ali z odobritvijo računov pravnih ali fizičnih oseb in nerezidentov v skladu z veljavnimi deviznimi predpisi. Bankam se v odkup predložijo vse vrste čekov. Za banko, ki ček odkupi, sledi postopek unovčevanja izplačanega čeka, od trasata v tujini. Trasat lahko odkloni izplačilo takega čeka zaradi več razlogov:

- ček nima kritja,
- potekel je rok za prezentacijo oz. veljavnost čeka,
- ček je preklican,
- ček je ponarejen ...

Pri odkupu čekov se postavi vprašanje: ali banka, ki je ček odkupila, lahko nadomesti od osebe, od katere je ček odkupila, izplačan znesek in morebitne stroške.

Najbolj splošni pogoji, ki jih mora ček izpolnjevati, da se ga lahko odkupi, so:

- da so formalno pravno pravilni: vsebovati mora vse bistvene elemente, ne sme biti popravljen, brisan, ne sme vzbujati suma, da je ponarejen,
- da je imetnik predložil vse kopije, če so bili izdani v več primerkih (v praksi takšnih primerov ni zaslediti),
- da roki niso potekli (veljavnost, prezentacija), po poteku teh rokov banka trasat lahko odkloni plačilo, v mednarodnem prometu je ta rok od 20 do 75 dni, v anglo-ameriškem sistemu pa govorimo o »razumnem« roku, ki je od 3 do 6 mesecev,
- da je bančni ček, kar pomeni, da je trasat in trasant banka,
- ček mora biti izstavljen v domicilni valuti države, kjer je plačljiv,
- banke imajo lahko predpisane zneske limitov, do katerih odkupujejo čeke.
- v praksi banke odkupujejo potovalne čeke, bančne čeke in pokojninske čeke. Privatne čeke pa odkupujejo v skladu s svojo poslovno politiko.« (Kus, 2004, 33)

4.3.2 Unovčevanje čekov

Ko remitent prejme ček, nastane terjatev do trasanta. Terjatev bo poravnana, ko bo plačnik ček dejansko izplačal, oz. ko bo remitentov račun pri njegovi banki odobren.

Trasant se z izdajo čeka zaveže remitentu, da bo po prezentaciji trasatu ček tudi plačan. Prav tako mora remitent predložiti ček na unovčenje trasantovi banki.

Remitent predloži svoj ček na unovčenje pooblaščenim poslovnim bankam, ki v skladu z zakonom in pooblastili centralne banke opravljajo posle unovčevanja čekov v tujini.

Čeke pošiljamo s spremnim dopisom »Remittance Letter« na kontokorentne ali dogovorjene tuje banke. Za tovrstno pošiljanje običajno uporabljamo priporočeno letalsko pošto. Prav tako v omenjenem dopisu točno navedemo, na kakšen način želimo, da se čeki unovčijo, podatke o številu in zneskov čekov ter plačilne inštrukcije – kam in kako naj nakaže tuja banka kritje (Swift koda domače banke, račun domače banke pri tuji banki in morebitno banko posrednico).

»Poznamo dva načina unovčevanja čekov; prevzem čeka na unovčenje od fizične osebe ter prevzem čeka na unovčenje od pravne osebe:

- Unovčenje čeka od fizične osebe:
 - Predlagatelj čeka od banke pridobi potrdilo o prevzemu čeka, pri čemer je smiselno, da je iz vsebine potrdila razvidno, da banka pri tem ne prevzema odgovornosti glede unovčevanja ter stroškov unovčevanja pri tuji banki, ki bi morebiti nastali.
 - Ob prevzemu čeka lahko banka zahteva, da predlagatelj podpiše posebno izjavo, s katero se zaveže, da bo v primeru neplačila poravnal že izplačan znesek čeka ter stroške, ki bi nastali ob zavrnitvi plačila.
 - Skladno s tarifo banke zaračunavajo nadomestilo za prevzem čeka na unovčenje, pri sprejemu pa se morajo upoštevati določila Zakona o preprečevanju pranja denarja.
 - Ček indosira tudi banka prejemnica.
- Unovčenje čeka od pravne osebe:
 - Pri unovčenju čeka morajo pravne osebe na hrbtno stran čeka odtisniti žig in se lastnoročno podpisati. S spremnim pismom označijo, kam se preusmerijo prejeta sredstva. Glede na znesek na čeku se morajo upoštevati določila Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma.
 - Na hrbtni strani ček indosira tudi banka prejemnica, ki ček skupaj s kopijo spremnega pisma pošlje na unovčenje na Oddelek dokumentarnih poslov.

V mednarodni bančni praksi pa ločimo dva načina unovčevanja tujih čekov:

- Takojšnje plačilo z rezervo ali odvod čeka; *Cash Letter Service*;
 - Gre za unovčenje po hitrem postopku, kjer riziko nosi tisti, ki je sprejel odločitev o takšnem načinu unovčevanja.
 - Tuja banka takoj ali v dogovorjenem roku odobri plačilo čekov, pri čemer se ne ozira, na katero banko je ček trasiran. Taka odobritev čeka je pogojna, saj lahko tuja banka plačilo naknadno zavrne. Banke imajo za takšno vrsto unovčevanja sklenjene posebne dogovore o unovčevanju čeka, v dogovorih so opredeljeni tudi pogoji unovčevanja (valuta, odobritev, način pošiljanja čekov) in cene teh storitev.

- V odvod pošiljamo čeke, ki so že bili odkupljeni s strani banke.
- CLS – Cash Letter Service; Dogovori s tujimi bankami za unovčenje čekov
 - Pri tem dogovoru velja, da se večina čekov, ki so bili poslani na unovčenje v posamezno državo, pošilja na eno banko, ki nato v imenu banke unovčuje čeke pri bankah trasatih. S tem so sredstva skoncentrirana pri eni banki, datumi plačil čekov so ugodni in dogovorjeni, unovčevanje čekov pa je brez stroškov, kar je prednost omenjenega unovčevanja.
 - Pri dogovoru se pojavljajo bistveni elementi:
 - banka mora imeti pri tuji banki odprt račun v nacionalni valuti države, s katero je sklenjen dogovor o unovčevanju čekov,
 - priprava čekovnih pošiljk za komercialne in potovalne čeke je ločena,
 - uporaba obrazcev, s katerimi nas brezplačno oskrbi tuja banka,
 - obrazcu so priloženi čeki in seštevalni trak oz. druge vrste popis čekov,
 - določen je datum odobritve našega računa pri kontokorentni banki, ki se šteje od datuma prejema čekov,
 - račun banke je odobren z rezervo,
 - pravilno indosirani čeki,
 - čeki morajo biti posneti na mikrofilmu,
 - tuja banka ni odgovorna za izgubo čekovne pošiljke v transportu ali za izgubo pošiljk, ki so posledica višje sile (požar, poplave ...),
 - tuja banka obvesti banko o neplačanem čeku na stroške banke,
 - tuja banka za vsak neplačan ček obremeni račun banke za nominalni znesek čeka in stroške vračila,
 - banka običajno pošilja čeke s hitro pošto,
 - v primeru izgube pošiljke banka pošlje na unovčenje fotokopije čekov.
- Dokončno plačilo – inkaso; *After Final Payment*
 - Čeki, sprejeti v inkaso, se običajno pošljejo na banko trasata, pri čemer trasat izplača ček, če ima le-ta kritje.
 - Velikokrat se zgodi, da banka trasat, ki je na čeku omenjena, ni korespondenčna banka, zato tudi takšne čeke pošiljamo na kontokorentne banke v posamezni državi banke trasata. Pri pošiljanju čekov v inkaso,

odobritev prispe kasneje kot pri CLS-u. Ta zakasnitev je lahko tudi nekaj tednov in jo lahko spremljajo relativno visoki stroški tuje banke.

- V inkaso oz. dokončno plačilo pošiljamo:
 - čeke s formalnimi pomanjkljivostmi (zastarel datum izstavitve, neenaka zneska z besedo in številkami itd.),
 - čeke izdane od tujih pravnih oseb, katerih boniteta je dvomljiva,
 - čeke, ki glasijo na drugo valuto, kot je nacionalna valuta države trasata (EUR ček trasiran na angleško banko).
- Običajno ameriške banke odklanjajo klasični inkaso čekov za čeke v znesku pod USD 500,00, saj so stroški inkasa previsoki, zato v takem primeru takšne čeke pošiljamo na odvod.
- Imetnike čekov je potrebno opozarjati na visoke stroške tujih bank pri unovčevanju in dolge roke plačila, ki so lahko tudi daljši od 6 tednov.« (Kus, 2004, 34–36)

5 PRIMERJAVA MED ČEKOM IN BANČNIM NAKAZILOM

Tako pri čeku kot pri bančnem nakazilu gre za plačilo med dolžnikom in upnikom. Vendar pa se tehnična izvedba in tveganja za posamezno stranko bistveno razlikujeta med navedenima načinoma plačila.

5.1 Prednosti čeka v primerjavi z bančnim nakazilom

Plačilo s čekom je za plačnika – izdajatelja čeka bistveno enostavnejše. Plačnik si pri banki, kjer ima odprt račun, pridobi čekovne blankete, ki jih v primeru potrebe po plačilu izpolni in fizično izroči svojemu upniku. To lahko opravi kjerkoli, za to ne potrebuje tehnične opreme ali internetne povezave z banko. Z izročitvijo čeka je svojo obveznost plačila opravil. V zvezi s tem praviloma tudi nima nikakršnih stroškov, nekatere banke strankam zaračunavajo zgolj ceno blanketa, ki pa je minimalna (pri naši banki je to EUR 0,50) in ni bistveno nižja od morebitne cene za bančno nakazilo (plačilo v tujino se giblje od EUR 0,38 do EUR 9,50). Prednost čeka pred bančnim nakazilom je torej samo za plačnika.

5.2 Slabosti čeka v primerjavi z bančnim nakazilom

Slabosti čeka se odražajo predvsem na strani upnika, tj. upravičenca čeka. Slabosti so naslednje:

- Prejem plačila je dražji, ker mora upravičenec plačati stroške unovčevanja pri svoji banki, poleg tega pa tudi vse morebitne stroške drugih bank, ki sodelujejo v postopku unovčevanja. Ti stroški so bistveno višji od stroška za prejem plačila na svoj račun. Npr. pri unovčevanju osebnega čeka mora stranka pri naši banki plačati nadomestilo v višini EUR 5,00, nato morebitne stroške tuje banke, ki znašajo vse od 30,00 do 75,00 EUR, in na koncu še nadomestilo za obdelavo priliva od 0,50 do 10,00 EUR. Pri prejemu plačila na svoj račun pa bi stranka plačala zgolj zadnje navedeno nadomestilo od 0,50 do 10,00 EUR.
- Čas prejema plačila je pri osebnih čekih daljši – upravičenec ček po prejemu fizično odnese na svojo banko, le-ta ga pošlje posredniški ali izplačilni banki. Čas od predložitve čeka do prejema plačila je lahko dolg tudi nekaj tednov. Izjema so le posebne vrste čekov, npr. pokojninski, potovalni čeki, ki jih banke zaradi zanesljivosti

kritja izplačujejo takoj. V tem primeru je za upravičenca čas nekoliko krajši in sicer od dneva prejema čeka do dneva predaje čeka na svoji banki.

- Največja slabost čeka pa je v tveganju, da za prejet ček upravičenec plačila sploh ne bo prejel. Razlogi za neplačilo so zelo različni, obravnavamo jih v 4. poglavju tega diplomskega dela.

Glede na vse navedeno v naši banki xy strankam, še posebej podjetjem in kadar gre za večje zneske plačil, svetujemo, da se prejemu čekov v svojo korist izogibajo. Menimo, da za namen opravljanja plačil blaga ali storitev pri gospodarski dejavnosti ček ni primeren instrument zaradi prevelikega tveganja neplačila. Po tem, ko stranki razložimo vsa tveganja, se v večini primerov stranke odločijo, da raje ne sklenejo posla, kot pa da se izpostavijo navedenemu tveganju. Čeki pa so seveda sprejemljivi takrat, kadar so izdani s strani državnih institucij, bank, zavarovalnic in drugih zanesljivih izdajateljev, kjer imajo čeki vedno že vnaprej pripravljeno kritje in kjer je tudi način poslovanja teh institucij takšen, da ne dovoljuje drugega načina plačila.

	Bančno nakazilo	Ček
Osebni ček na EUR 100,00 – izdajatelj fizična oseba v tujini, namen plačila: rojstnodnevno darilo	EUR 0,50	EUR 5,50
Pokojninski ček na EUR 90,00 – izdajatelj državni pokojninski sklad države Nemčija, namen plačila: pokojnina	EUR 0,50	EUR 5,50
Osebni ček na EUR 8.800,00 – izdajatelj tuje podjetje, namen plačila: avansno plačilo naročenega blaga	EUR 1,00	EUR 41,00
Osebni ček na EUR 30.000,00 – izdajatelj: tuji odvetnik, namen plačila: nakazilo dediščine	EUR 3,00	EUR 56,00
Osebni ček na EUR 2.500,00 – izdajatelj tuja letalska družba, namen plačila: odškodnina za izgubljeno prtljago (pri unovčevanju sodelujeta dve tuji banki)	EUR 1,00	EUR 95,00

Tabela 1: Prikaz stroškov, ki jih ima naša stranka pri čeku ali prejemu nakazila v primeru različnih zneskov

Vir: Lasten prikaz

5.3 Zakaj je čekovno poslovanje še vedno v uporabi

V številnih državah je čekovno poslovanje še vedno zelo razširjeno. Stranke, tako fizične, kakor tudi pravne osebe, še vedno za izpolnitev svojih plačilnih obveznosti izdajajo čeke namesto bančnega nakazila. Kot primere takšnih držav izpostavljamo ZDA, Italijo, Veliko Britanijo. V teh državah so notranji sistemi unovčevanja čekov zelo dobro razviti, zakonodaja natančno in podrobno ureja tovrstno poslovanje, sankcije za izstavitev čeka brez kritja dosegajo svoj namen, zato se stranke počutijo varne pri uporabi tega instrumenta. Zaradi tehnološke podpore je čas unovčevanja minimiziran. Zaradi kvalitetnih in ažurnih evidenc o računih ter sodobnih elektronskih povezav banke lahko čeke prinesiteljem izplačujejo takoj, saj so takoj seznanjene o stanjih na računih in tudi bremenitve le-teh so hitre.

Popolnoma drugačna pa je situacija, kadar stranka iz takšne države izstavi ček in ga preda upravičencu v drugi državi. Takrat je način unovčevanja drugačen, v proces je vključenih več bank, posledično je več stroškov in tudi čas od izdaje čeka do prejema sredstev na račun upravičenca je bistveno daljši.

Izdaja čekov je razširjena tudi pri pokojninskih skladih različnih držav (Kanada, Nemčija, Italija, Velika Britanija, Francija), ki pokojnine nižjih vrednosti še vedno izplačujejo v čekih. Na ta način si minimizirajo svoje stroške, žal pa upravičencem na ta način povečujejo njihove stroške.

5.4 Ček se še vedno masovno uporablja

Obseg čekovnega poslovanja se že vrsto let ne spreminja, razlogi so navedeni v predhodni točki.

	Fizični obseg	Vrednostni obseg
	(kom)	(v EUR)
2009	5.208	3.294.248,12
2010	5.063	3.353.187,76
Indeks 2010/2009	93,6	101,8
2011	5.055	3.483.310,08
Indeks 2011/2010	99,8	103,9
2012	5.084	3.123.515,70
Indeks 2012/2011	100,6	89,7
2013	5.176	3.280.001,10
Indeks 2013/2012	101,8	105,1

Tabela 2: Obseg čekovnega poslovanja v naši banki xy

Vir: lasten prikaz

Iz leta v leto ostaja obseg, tako fizični kakor tudi vrednostni, v podobnih okvirih. Fizični obseg se giblje med 5.000 in 5.200 kom letno, vrednostni obseg pa od približno 3,1 do 3,5 mio EUR. Največja sprememba v opazovanem obdobju je bila pri vrednostnem obsegu, ko je bil skupni znesek vseh obravnavanih čekov v letu 2012 za 10,3 % nižji od vrednostnega obsega v letu 2011. Posebnega razloga za to odstopanje nismo našli, gre za slučajno odstopanje.

Navedeni so podatki za našo banko xy, vendar pa je iz informacij, ki jih prejemamo od predstavnikov drugih slovenskih in tujih bank, razvidno, da se tudi pri njih obseg praktično ne spreminja.

6 PRAKTIČNI PRIMER ČEKOVNEGA POSLOVANJA

Lahko bi rekli, da je vsak ček nekaj posebnega in tako se moramo vsakemu čeku posebej posvetiti. Vzemimo na primer pokojninski ček iz Kanade, osebni ček iz Francije in ček iz Velike Britanije, zavrnen ček ter ponaredek. Kakšne karakteristike ima posamezen ček in na kaj vse moramo biti pozorni pri čeku ter kako različno jih obdelujemo.

Preden se lotimo posameznih čekov je potrebno omeniti, da za unovčevanje tujih čekov naša banka uporablja svojo mrežo kontokorentnih bank, s katerimi ima sklenjene bilateralne pogodbe za opravljanje čekovnega poslovanja. Razlog za ta način je v tem, ker je obseg čekovnega poslovanja naše banke relativno majhen, zato bi bilo unovčevanje čekov direktno pri izplačilnih bankah zelo drago, poleg tega pa tudi zamudno. V navedenih bilateralnih pogodbah se naša banka dogovori za najugodnejšo ceno, ki je običajno določena na podlagi celotnega bilateralnega sodelovanja med obema bankama in tako lahko naša banka pri kontokorentni banki dobi tudi določene bonuse oz. popuste pri ceni. Poleg cene so v teh pogodbah pomemben element tudi roki, v katerih mora o konotokorentna banka (imenujemo jo tudi »agent«) izplačati vsak predložen ček.

Banka z navedenim načinom poslovanja optimizira stroške in čas unovčevanja. Naša banka ima sklenjene pogodbe v Nemčiji z Deutsche Bank, v Avstriji z Unicredit Bank Austria, v Italiji z Banka Intesa, v Kanadi z Bank of Montreal, v Avstraliji z Westpack Banking Corporation, v Švici z UBS banko in v Veliki Britaniji z Barclays Bank.

Praviloma pošljamo vse čeke na navedene banke, razen za evropske države, kjer zaradi geografske bližine in zaradi izločanja stroškov banke agenta poskušamo z unovčevanjem direktno pri izplačilni banki, tj. banki, ki je navedena na čeku in kjer naj bi bilo zagotovljeno kritje za ta ček.

6.1 *Pokojninski ček iz Kanade*

Lahko je izstavljen v kanadskih dolarjih ali v evrih. Vzemimo, da je ček izstavila Government of Canada v kanadskih dolarjih. Government of Canada izdaja pokojninske čeke v imenu kanadskega pokojninskega sklada v korist oseb, ki so bili kadarkoli v preteklosti zaposleni v Kanadi. Čeki so izstavljeni v korist posameznih oseb (pokojninskih zavarovancev) in v zneskih, ki se zelo razlikujejo glede na obdobje in dolžino trajanja zaposlitve posamezne osebe.

Izstavitelj pošlje ček po pošti upravičencu na dom. Na čeku je zapisano ime upravičenca, datum izstavitve, znesek, izdajatelj čeka, banka, kjer je kritje za ta ček, in ustrezni podpisi pooblaščenih oseb.

Naša stranka prinese tak ček na bančno okence, kjer se pred bančnim delavcem podpiše na hrbtno stran čeka. Bančnik stranko identificira, tj. ugotovi, če gre za osebo, ki je na čeku navedena kot upravičenec in če je njen podpis pravilen. Po opravljeni identifikaciji lahko znesek čeka stranki takoj izplača. Takšne čeke strankam izplačujemo zato, ker je za našo banko tveganje, da ček ne bi bil plačan, minimalno. Gre za izdajatelja, ki je državna institucija, za izplačilo takšnega čeka jamči država in tudi iz prakse vemo, da so pokojninski čeki vedno plačani brez težav.

Delavec na bančnem okencu izplača določen znesek, ki je naveden na čeku in ob tem stranki obračuna minimalno nadomestilo za obdelavo čeka. Ček vnese v ustrezno aplikacijo in ga na hrbtni strani opremi z ustrezno štampljko, ki vsebuje klavzulo »Prior endorsement guaranteed«. Ta klavzula za nadaljnjo obdelavo pomeni vsem bankam, ki bodo sodelovale pri unovčevanju tega čeka, da je bila opravljena identifikacija prinesitelja čeka, tj. da je ček res podpisala stranka, ki ga je prinesla. Kadar upravičenec čeka ne more sam podpisati (npr. starostnik, bolnik), ima za to določenega skrbnika, ki lahko ček podpiše in unovči v njegovem imenu. O skrbniku morata biti obveščeni tako tuja banka kot tudi banka, ki ček izplača.

Ko je ček v sprejemni enoti ustrezno obdelan in ima zahtevani žig, ga iz enote pošljejo v Oddelek dokumentarnih poslov, ki je pooblaščen za pošiljanje čekov v tujino in izterjavo ter procesiranje prejetih plačil. V tem oddelku ček prevzamemo in še enkrat preverimo vse, kar mora ček vsebovati, razen podpisa stranke, ki je z žigom »Prior endorsement guaranteed« že potrjen. Pozorni smo predvsem na vse nujne elemente, ki jih mora ček vsebovati. Lahko namreč pride tudi do napake na sprejemnem okencu, da se npr. stranka pozabi podpisati, ali pozabijo odtisniti žig. V takem primeru je potrebno ček zavrniti in enoto opozoriti na napake. Ko ugotovimo, da je s čekom vse v redu, ga prevzamemo. S tem lahko sledimo čeku, v kateri fazi obdelave je. Najpomembnejše opravilo je določitev banke, kateri bomo posamezni ček poslali. Poiskati moramo namreč takšno pot unovčevanja čeka, ki bo predstavljala najnižje možne stroške. Vsak dodatni strošek tuje banke namreč bremeni banko. Hkrati moramo najti tudi najhitrejšo možno pot, saj je banka s tem, ko je ček stranki takoj izplačala, založila svoja sredstva in je v našem interesu, da se banka čim prej poplača s prejetimi sredstvi iz tujine. V primeru kanadskih pokojninskih čekov, izdanih v valuti kanadski dolar, vedno izberemo Bank

of Montreal, ček pošljemo na izplačilo prav na to banko. Na vsak ček odtisnemo še en žig in sicer s klavzulo »Remitted for collection through Bank of Montreal«, ki se uporablja pri unovčevanju čekov po celem svetu in je izjava banke pošiljateljice, na katero banko je bil ček poslan.

Ček fotokopiramo z obeh strani in kopijo hranimo v arhivu, oblikujemo spremni dopis za tujo banko v angleškem jeziku, kopijo le-tega pa prav tako hranimo v arhivu.

Kritje za kanadski pokojninski ček dobimo v relativno hitrem času. Tuja banka namreč skladno s pogoji sklenjene bilateralne pogodbe takoj, ko prejme ček, znesek nakaže na naš račun pri njih, mi pa s tem pokrijemo znesek, ki smo ga izplačali stranki takoj ob prejemu čeka na okencu.

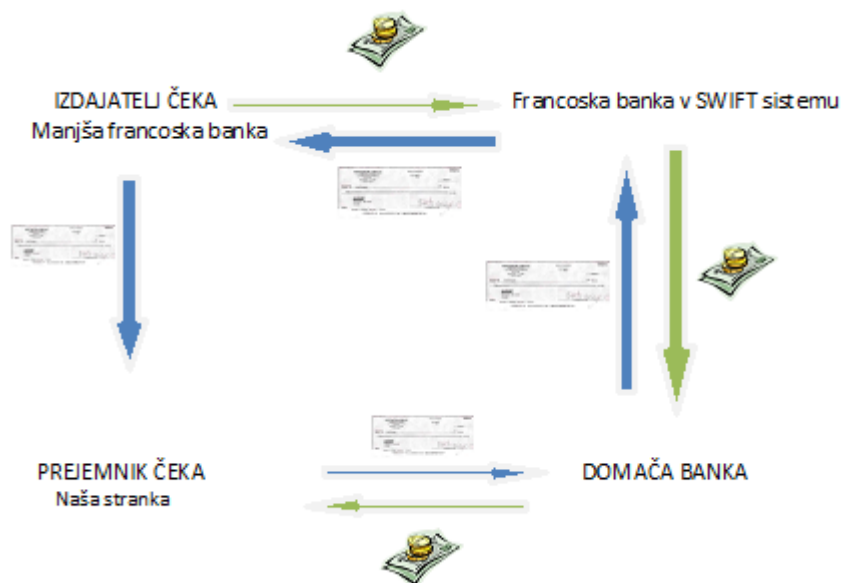
Slika 8: Pot pokojninskega čeka od izdajatelja do prejemnika

Vir: Lasten prikaz

6.2 Osebni ček iz Francije

Ko stranka dobi ček iz Francije, je postopek na bančnem okencu podoben ali enak kot za pokojninski ček iz Kanade, razlika je pri obdelavi v Oddelku dokumentarnih poslov. Iz prakse vemo, da je sodelovanje s francoskimi bankami težje kot z drugimi evropskimi bankami. Male francoske podružnice, ki izdajajo čeke, po navadi ne znajo komunicirati v tujem jeziku ali niso niti vključene v swift sistem, preko katerega banke varno komunicirajo pri svojem poslovanju. Takšni čeki imajo po navadi v spodnjem levem kotu navedeno banko kritja. Čeka praviloma ne pošljamo na naslov, kjer je bil izdan, temveč v nadrejeno večjo podružnico te banke, ki je vključena v swift sistem. Zgodi se, da se na kritje takšnih čekov mora čakati dlje kot običajno. Vendar je banka pripravljena počakati nekaj časa dlje, saj pri takšnem načinu

praviloma vsaj ni dodatnih stroškov za našo banko. Situacija v Franciji pa je zelo odvisna od posameznega izdajatelja čeka in francoske banke, kjer je kritje. Čeki so zelo raznoliki in tako je tudi unovčevanje.

Slika 9: Pot čeka izdanega v Franciji

Vir: Lasten prikaz

6.3 Osební ček iz Velike Britanije

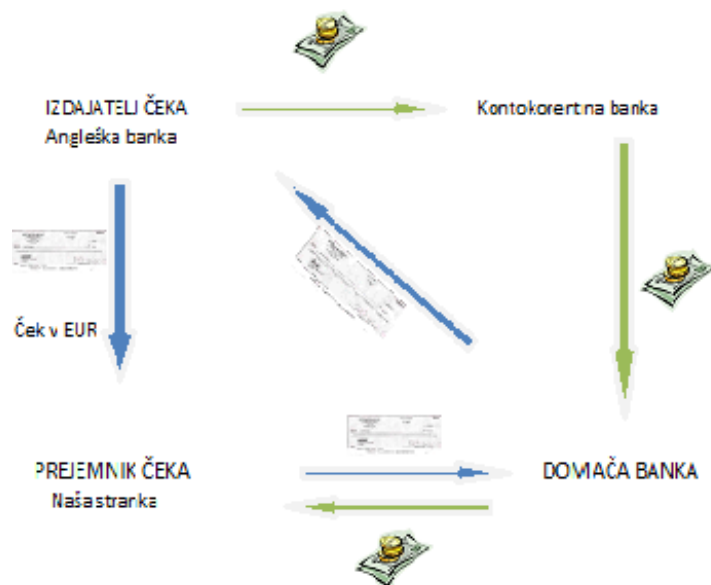
Uradna valuta v Veliki Britaniji so angleški funti, zato angleški kontokorentni banki pošljamo čeke v tej valuti. Pojavljajo pa se tudi primeri, ko je ček izstavljen v Veliki Britaniji, vendar v valuti EUR. Takšnih čekov ne pošljamo kontokorentni banki, temveč direktno banki, ki je ček izdala. Ker gre za vključitev tretje banke, lahko pri takem unovčevanju nastanejo dodatni stroški od obeh tujih bank. Vsi stroški tujih bank pri unovčevanju osebnih čekov gredo v breme stranke.

Čeke iz Velike Britanije prepoznamo po njihovi značilni šestmestni SC (*Sort Code*) oznaki, tako imenovani bančni številki, ki nam pove, za katero banko gre in kje ima banka sedež.

	Pokojninski ček iz Kanade v valuti CAD	Osebni ček iz Francije v valuti EUR	Osebni ček iz Velike Britanije v valuti EUR
Izplačilo čeka prinesitelju na bančnem okencu	DA	NE	NE
Pošiljanje čeka na unovčenje	Kontokorentu v Kanado	Večji podružnici izplačilne banki v Francijo	Direktno izplačilni banki
Število vključenih bank	2 – naša banka, kanadski korespondent	2 – naša banka, dve podružnici izplačilne banke	3 – naša banka, izplačilna banka, kontokorentna banka
Tveganost	Minimalna – kritje zagotovljeno vnaprej	Večja – možna izguba čeka, ni kritja na računu, ponaredki	Večja – ni kritja na računu, ponaredki
Stroški			

Tabela 3: Primerjava med opisanimi primeri čekov iz točk 6.1, 6.2 in 6.3

Vir: Lasten prikaz

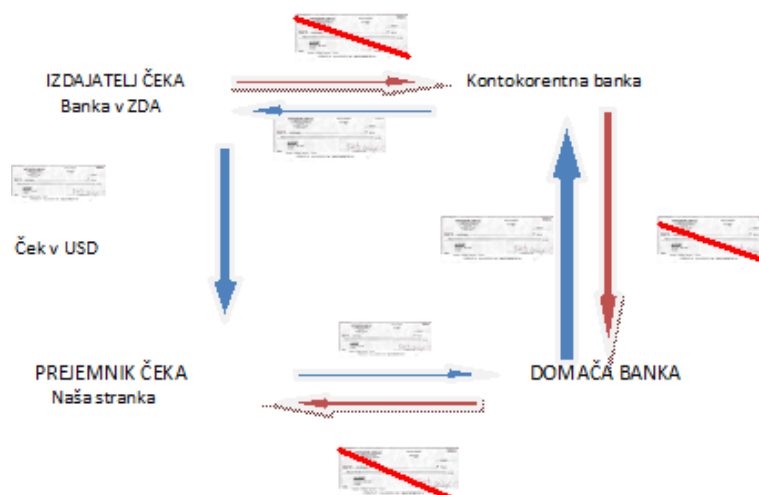
Slika 10: Pot čeka iz Velike Britanije

Vir: Lasten prikaz

6.4 Zavrtnjen ček iz tujine:

Prikazali bomo primer unovčenja čeka izdanega v ZDA v valuti USD. Čeke v zneskih višjih od USD 500,00 pošiljamo na unovčenje po principu inkasa, kar pomeni, da bomo plačilo za ček prejeli šele po dejanski bremenitvi računa izdajatelja čeka in ne vnaprej. Največkrat pošiljamo take čeke v banko, na kateri je kritje, s prakso pa smo ugotovili, da je ček poslan na kontokorentno banko obdelan in krit prej kot ta, ki ga pošljemo korespondentni banki.

Ček v znesku USD 1.000,00 je bil oddan v enoti naše banke. Prinesitelj čeka je povedal, da je s čekom prejel plačilo za opravljeno storitev, nam podal podatke, kam naj nakažemo prejeta sredstva, ob tem pa smo ga seznanili, da bo unovčenje trajalo nekoliko dlje časa zaradi načina pošiljanja, ki bo povzročilo najmanjše možne stroške za njega. Z vsemi pogoji se je strinjal in tako smo poslali ček korespondentni banki, ki je bila navedena na čeku. Po štirih tednih nismo prejeli ne plačila ne swift potrditve prejema čeka, zato smo začeli poizvedovati, kje je ček. Omenjena banka ni imela svoje swift kode, zato smo se obrnili na njihovo glavno enoto, kjer o čeku niso vedeli ničesar, so nam pa bili pripravljeni pomagati. Čez nekaj dni so javili, da je ček prispel, a nima kritja ter da nam bodo ček vrnili. Skupaj s čekom smo dobili še specifikacijo stroškov, ki so pri tem nastali in te je morala plačati stranka. Stroški so znašali USD 120,00. Kadar pride do odstopanj od običajne poti, si tuje banke hitro zaračunavajo svoje stroške za skoraj vsako potezo, ki jo morajo narediti v zvezi z reklamacijo. Zaračunajo obdelavo čeka, pošiljanje swifta, pošne stroške in ta znesek je lahko celo višji od USD 120,00, kot je znašal v našem konkretnem primeru. Torej je imela naša stranka samo stroške, plačila za opravljeno storitev pa ni prejela. Stranka mora tako nato od izdajatelja čeka terjati osnovno plačilo ter tudi povrnitev nastalih bančnih stroškov. Opisali smo primer, ki dokazuje, da je ček nezanesljiv plačilni instrument.

Slika 11: Pot zavrženega čeka iz ZDA

Vir: Lasten prikaz

6.5 Ponarejen ček

Občasno se pri poslovanju srečamo tudi s ponarejenimi čeki. Pred dvema letoma se je na različnih okencih naše banke pojavilo šest enakih čekov, vsak je glasil na USD 2.000,00. Različne stranke so ga prejele in prinesle na unovčenje v banko. V nadaljevanju smo od strank izvedeli, da jih je »delil« nek gospod, ki je v Sloveniji kupoval razno blago in »plačeval« s takšnim čekom. Blago je bilo običajno nižje vrednosti od 2.000,00 USD, razliko pa so morale stranke tej osebi vrniti na račun ali po pošti. Ob predložitvi prvega čeka ponaredka nismo spoznali, ček je bil sicer pravilen in ni bilo nikakršnih znakov, zaradi katerih bi se nam zdel sumljiv. Glede na vrednost čeka smo ga poslali ameriški banki agentu v inkaso. Še preden smo prejeli kakršenkoli odgovor ameriške banke, smo v banko prejeli že naslednji ček, ki pa smo ga v banki zadržali do prejema plačila ali informacije o prvem čeku. Ta varnostni ukrep se je izkazal za upravičenega, saj smo kmalu dobili swift sporočilo, da je ček ponarejen, ameriška banka pa nam je ček vrnila. Skladno z internimi navodili naše banke xy smo morali napisati zapisnik in ga skupaj s ponaredkom poslati v enoto, od koder smo ček dobili. Ta enota je naprej izvršila prijavo ponaredka na policiji. Zaradi načina pošiljanja čeka v inkaso banka ni utrpela škode, naše stranke pa so bile oškodovane takrat, ko so blago izročile kupcu proti predložitvi čeka.

Tudi ta opisani primer dokazuje, da je bančno nakazilo bistveno bolj zanesljiv in primeren instrument plačila.

7 ZAKLJUČEK

Uvodoma smo zapisali, da je čekovno poslovanje kot tradicionalna oblika plačila kljub sodobnim bančnim potem, še vedno v uporabi. Glede na predstavljen primer banke xy ter podatke iz dostopne literature se obseg čekovnega poslovanja v Sloveniji in svetovnem merilu ne spreminja in je že vrsto let konstanten. Razlogi so različni in medsebojno odvisni. V nekaterih delih sveta, predvsem v anglosaksonskih državah, je ček še vedno uveljavljen način plačila, predvsem pri strankah s področja privatnega bančništva, tj. fizičnih osebah. Še posebej stranke z dobro boniteto, ki razpolagajo z večjimi zneski na svojih računih, pri bankah z lahkoto dobijo pravico za izdajanje čekov, ki jih nato uporabljajo za najrazličnejše namene: za plačevanje nakupov v trgovinah, računov za storitve, kot darila ipd. Številni pokojninski skladi po svetu še vedno koristijo čeke za izplačevanje pokojnin upravičencem iz tujine. Potovalni čeki so prav tako še vedno priljubljeni, saj kljub vsem sodobnim načinom plačevanja in elektronskega denarja, še vedno predstavljajo varen instrument prenosa sredstev za ljudi, ki potujejo v oddaljene dele sveta.

V državah, kjer je ček masovno plačilno sredstvo, imajo banke natančno izdelano tehnično podporo za procesiranje čekov in plačil, postopki so v celoti avtomatizirani, kar zmanjšuje stroške na minimum. V internem plačilnem prometu znotraj posamezne države je unovčevanje čekov poceni in hitro. Težave in postopki, ki smo jih omenjali v diplomskem delu, se pojavljajo predvsem pri procesiranju čekov prejetih iz tujine. Še posebej se to pozna pri procesiranju čekov pri majhnem fizičnem obsegu, kjer je potrebno uporabiti ročne načine dela. Takšen primer je pri naši banki xy in tudi pri vseh ostalih slovenskih bankah.

V raziskavi smo ugotovili, da je fizični in vrednostni obseg čekovnega poslovanja že vrsto let nespremenjen. Na konkretnih primerih smo pokazali kakšne so razlike med plačilom s čekom in bančnim nakazilom. Prikazali smo tudi prednosti in slabosti čeka v primerjavi z bančnim nakazilom. Dokazali smo, da se ček kot tradicionalni plačilni instrument, kljub temu, da je dražji, počasnejši in bolj tvegan, še vedno masovno uporablja.

Ček torej zaenkrat ostaja enakovreden instrument plačevanja v svetovnem merilu. Glede na izjemno hiter razvoj storitev v bančništvu ter na hitre spremembe v tehnološkem smislu pa menimo, da je v prihodnjih letih z novimi generacijami uporabnikov vseeno za pričakovati, da

bo obseg tega instrumenta pričel upadati in ga bodo postopoma nadomeščali drugi, sodobnejši načini.

8 UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI

8.1 Literatura

1. Žiberna, J., Ivanjko, Š.: *Menica in ček kot vrednostna papirja*, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1993.
2. Kus, M.: *Mednarodno čekovno poslovanje*, ZBS, Ljubljana, 2004.

8.2 Viri

1. Zakon o čeku /ZC/ Uradni list FLRJ, št. 105/1946, Slovenija.

8.3 Internetni viri

1. <http://pravnica.net/literatura/pravnicki-drzavni-izpit/gospodarsko-pravo/skripta-za-pravo-vrednostnih-papirjev/340/> dne 5. 10. 2013.
2. <http://www.pravna.net/forum/viewtopic.php?t=471> dne 5. 10. 2013.
3. http://www.knowledge-banks.org/poslovno_pravo_10_nfps_2_svi_02/lekcije/lekcija38.htm dne 3. 12. 2013.
4. <http://www.bankazubi.de/wissenspool/artikel.php?opid=1&fachgebietid=1&katid=6&artikelid=11> dne 1. 12. 2013.
5. <http://wirtschaftslexikon.gabler.de/Definition/scheck.html> dne 1. 12. 2013.
6. <http://www.computerweekly.com/news/2240088409/Cheque-is-350-years-old-today-lingering-death-expected> dne 11. 10. 2013.
7. <http://www.rbs.com/about/history-100/going-the-extra-mile/drawn-cheque-16-february-1659-60.html> dne 11. 10. 2013.
8. <http://en.wikipedia.org/wiki/Cheque> dne 11. 10. 2013.
9. <http://kalyan-city.blogspot.com/2011/02/what-is-cheque-definition-kinds-and.html> dne 11.10.2013.